

Novi Matjažur

Leto VI - Štev. 19 (139)

UREDNIŠTVO in UPRAVA
Čedad - Via B. De Rubels 20
Tel. (0432) 731190
Poštni predal Čedad štev. 92
Casella postale Cividale n. 92

ČEDAD, 1.-15. oktobre 1979

Autorizz. Tribun. di Trieste n. 450

Izdaja ZTT

Tiskarna R. Liberale - Čedad

Izhaja vsakih 15 dni

Posamezna številka 300 lir
NAROČNINA: Letna 5.000 lir
Za inozemstvo: 6.000 lir
Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska
Trst 11-5374

Odgovorni urednik: Izidor Predan

Redakcijski koordinater: Loretta Feletig
Quindicinale
Za SFRJ 120 ND - Žiro račun
50101-603-45361
• ADIT • DZS. 61000 Ljubljana,
Gradišče 10/II - Telefon 22-207

Sped. in abb. post. II gr./70
Poština plačana v gotovini
OGLASI: mm/st + IVA 14%
trgovski 100, legalni 200
finančno-upravni 150,
osmrtnice in zahvale 100,
mali oglasi 50 beseda

AVENIJA MIRU IN SODELOVANJA

DOKONČNO ZAČRTANA MEJA MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO

Mešana komisija je uspešno zaključila svoje delo

«Zadovoljni smo, ker smo z uspehom opravili našo odgovorno nalogo. 233 kilometrov dolga jugoslovansko-italijanska meja je tako postala široka avenija za sodelovanje med sosednjima državama na političnem, kulturnem, gospodarskem in drugih področjih» je v Gradežu ob sklepni seji mešane diplomatske komisije za označevanje jugoslovansko-italijanske državne meje dejal predsednik jugoslovanskega dela komisije veleposlanik Ante Drndić, v četrtek 27. septembra.

Oba predsednika, veleposlanik Ante Drndić in predsednik italijanskega dela mešane diplomatske komisije, veleposlanik Giulio Pascucci-Righi, sta v četrtek 27. septembra sklicala v novi kongresni palači v Gradežu tiskovno konferenco, na kateri sta predstavnikom italijanskega tiska in krajevnih televizijskih postaj sporočila vest o razpustitvi komisije po uspešno opravljenem in zaupanem ji delu. Ob tej priložnosti sta izročila tisku v dveh izvornikih, v uradnih jezikih — slovenščini in italijanščini — sestavljeno sporočilo, ki se glasi takole: «Mešana diplomatska komisija za označevanje jugoslovansko-italijanske državne meje, kateri predsedujeta ambasador Ante Drndić in ambasador Giulio Pascucci Righi, se je sestala v novi kongresni palači v Gradežu na svojem zadnjem zasedanju in ugotovila, da so dela na meji, končana v skladu z Osimskim sporazumom.

Dela na meji, katera sta obe vladi zaupali posebni Mešani jugoslovansko-italijanski komisiji za označevanje in obnavljanje državne meje, vodila pa sta jo polkovnik Bogoljub Marijanac in polkovnik Bruno Leoni, so se pričela junija 1977, končala pa septembra 1979 z dokončno označitvijo vseh tistih delov meje, ki so bili do Osimskega sporazuma nedoločeni ali sporni. Na vsej meji, od jugoslovansko-italijansko-avstrijske tromeje do Tržaškega zaliva, je na približno 223 km dolžine postavljenih 3515 mejnih znakov.

Naloga Diplomatske komisije je bila, da odpravi vse razlike v tolmačenju določil o meji, ki jih vsebuje Osimski sporazum, in omogoči Komisiji za označevanje in obnavljanje kontinuirano in

usklajeno delo.

Diplomatska komisija je opravila vse naloge v okviru svojih pooblastil, zato z zadovoljstvom poudarja, da so bila vsa dela opravljena v predvidenih rokih in v duhu obojestranskega iskrenega sodelovanja.

S tem je jugoslovansko — italijanska meja postala tudi s stališča mednarodnega prava veljavna in dokončna.

Veleposlanik Giulio Pascucci — Righi je visoko ocenil delo komisije in poudaril njene ugodne in dolgotrajne posledice za razvoj sodelovanja med obema državama. «Točno po roku smo zaključili delo mešane komisije, ki sta jo vodila polkovnika Leoni in Marijanac. Opravili smo obsežno in kočljivo delo, ki je imelo dve značilnosti: tehnično in dokumentacijsko.

Prvo smo izvedli na tere-

nu, drugo pa z iskanjem dokumentacijskega gradiva. Na terenu smo delo zaključili, potreben pa nam bo še kakšen mesec, da opravimo še nekatere manj pomembne stvari. S tem se je zaključila etapa, ki se je začela z Osimskim sporazumom. Označevanje meje je prvi rezultat tega sporazuma. To je hkrati tudi dober znak za druge sklepe, ki jih vsebuje Osimski sporazum in ki jih bodo v celoti izvedli v obojestransko korist.

Delali smo v duhu medsebojnega sodelovanja in razumevanja.

Pri tem smo težili k dosegi edinega cilja: ne samo uređiti staro vprašanje, ampak utrditi medsebojne odnose, ki so dobri, zelo dobri. Z uređitvijo meje se ti odnosi samo še utrjujejo in razvijajo. Lahko vam zagotavljam —

Nadaljevanje na 2. strani

AVENUE DI PACE E COLLABORAZIONE

La Commissione mista ha definito la frontiera Italo-Jugoslava

«Siamo soddisfatti di aver portato a termine, con successo, l'importante compito affidatoci. La frontiera italo-jugoslava, lunga 233 chilometri, è così diventata una larga «avenue» per la collaborazione fra i due stati limitrofi nel campo politico, culturale economico ed in altri campi», ha dichiarato a Grado, nella riunione conclusiva della Commissione mista diplomatica per la delimitazione del confine di stato italo-jugoslavo, il presidente della Commissione jugoslava, l'ambasciatore Ante Drndić, giovedì 27 settembre.

Ambedue i presidenti, l'ambasciatore Ante Drndić e il presidente della parte della commissione mista diplomatica italiana, l'ambasciatore Giulio Pascucci-Righi, hanno convocato giovedì 27 settembre una conferenza stampa, nel palazzo dei Congressi a Grado, durante la quale hanno comunicato ai rappresentanti della stampa italiana ed alle stazioni televisive locali, la notizia dello scioglimento della Commissione, dopo aver portato a termine i lavori affidati, con successo. In questa occasione hanno consegnato alla stampa in due originali, nelle lingue ufficiali — sloveno e italiano — il comunicato che recita:

«La commissione mista diplomatica per la delimitazione del confine di stato italo-jugoslavo, presieduta dall'Ambasciatore Ante Drndić e dall'Ambasciatore Giulio Pascucci-

ci-Righi, si è riunita nel palazzo dei Congressi a Grado nella sua ultima seduta ed ha constatato che i lavori sul confine sono stati conclusi in armonia con il trattato di Osimo.

I lavori di delimitazione dei confini erano stati affidati dai due governi a una Commissione mista guidata dai colonnelli Bogoljub Marijanac e Bruno Leoni. Il complesso e delicato incarico, si era iniziato nel giugno 1977 e concluso nel settembre 1979 con la delimitazione di tutte quelle parti del confine che fino al trattato di Osimo non erano delimitati o siano stati controversi.

Su tutto il confine, dalla triplice frontiera austro-italo-jugoslava, fino al golfo di Trieste, per una lunghezza di circa 233 km, sono stati posti 3515 segni confinatori.

La commissione diplomatica aveva il compito di risolvere ogni dubbio di interpretazione delle clausole confinarie del Trattato di Osimo per consentire alla commissione di demarcazione e ripristino di operare con continuità e uniformità di indirizzo.

La commissione diplomatica, esaurito il suo compito, esprime il proprio compiacimento per il fatto che i lavori di delimitazione dei confini siano stati compiuti nei tempi previsti e in uno spirito di collaborazione.

Con ciò il confine Italo-Jugoslavo è diventato, anche dal punto di

LINGVISTI SO RAZPRAVLJALI O REZIJANSKEM DIALEKTU

Inštitut za vprašanja srednje in vzhodne Evrope ameriške univerze Columbia in furlansko filološko društvo (Società filologica friulana) sta v nedeljo in ponedeljek (23. in 24. septembra)

priredila v Ravenci v Rezijski dolini mednarodno konferenco na temo: «Jezikovni stiki na vzhodnoalpskem območju». Zasedanje je bilo posvečeno znanemu jezikoslovcu Janu Baudouinu de Courtenayu, ki je del svojega življenja posvetil študiju in raziskavam slovanskih jezikov in narečij in pa predvsem rezijskine. Pobudnik konference, ki je bila prirejena ob priliki 50 - letnice smrti poljskega jezikoslovca, je bil naš slovenski rojak profesor Rado Lenček, ki poučuje na že omenjeni ameriški univerzi. V Ravenci so se torej v dneh pestrega sporeda srečali strokovnjaki in profesorji iz raznih italijanskih univerz in inštitutov, ugledni gostje iz Slovenije in pa predstavniki prirediteljev, ki so vsak na svojem področju in iz svojega zornega kota orisali zgodovinski razvoj jezikovnih stikov na vzhodnoalpskem območju, analizirali vplive in pa predvsem sedanost rezijskine.

Treba je tudi reči, da so domačini vsaj prvi dan zelo pozitivno sprejeli to mednarodno pobudo, v ponedeljek pa, ko je bilo poročanje na zelo specialistični ravni, pa so Rezijski, kot je sicer razumljivo, nekoliko odmaknjeno sprejemali izvajanja jezikoslovcev in drugih strokovnjakov.

Med znanimi strokovnjaki je v nedeljo zjutraj predavala prof. Hanna Orzechowska 7 varšavske univerze, ki je govorila o študijah de Courtenaya, prof. Pavle Merku, ki je predaval o staroslovanskih ostankih in slovanskih arhaizmih v narečju Terske doline ter prof. Neva Godnič iz inštituta za slovensko filologijo videmske univerze, ki je govorila o benečanskih izposojenkah v terminologiji sloven-

skih ribičev iz Nabrežine. V imenu «Filologiche friulane» je pozdravil prisotne dr. Ciceri, eden izmed glavnih pobudnikov protislovenske gonje v videmski pokrajini in zbiranja podpisov za zloglasni «referendum» v Nadiških dolinah, ki je kot znano nasprotoval vsakemu priznavanju pravic slovenski narodnostni skupnosti.

Koliko se ta človek resnično zavzema za razvoj rezijskine, kot narečja slovenskega izvora, je torej zelo vprašljivo. O nedeljivosti slovenskega prostora v videmski pokrajini, čeprav ob upoštevanju zgodovinskih in drugih razvojnih različnosti, so v nedeljo spregovorili predstavniki slovenskih organizacij iz Nadiške in Terske doline, ki so sicer kot nepovabljeni gostje poudarili, da zemljepisna oddaljenost ne sme biti ovira za boljše spoznavanje in predvsem za skupen boj za svoje pravice. Pred začetkom predavanja sta ugledne goste pozdravila tudi krajevni župan Beltrame in pa dejavni odbor za kulturno dejavnost Carpenedo. Zvečer pa je domači pevski zbor Kanin v čast udeležencev konference priredil zanimiv koncert ljudskih in tradicionalnih motivov, ki je ponovno potrdil kulturno specifičnost Rezijske doline.

Bogat je bil tudi drugi dan konference, na katerem sta med drugim predavala tudi prof. Mitja Skubic z oddelka za romanske jezike ljubljanske univerze ter prof. Milko Matičetov, član inštituta za slovensko narodopisje v Ljubljani. Slednji velja za najuglednejšega poznavalca zgodovine in razvoja rezijskega narečja, zato je bil njegov

(Nadaljevanje na 2. strani)

(Continua in 2ª pagina)

Začrtana meja . . .

(Nadaljevanje s 1. strani)

je v sklepnem delu svojega govora dejal Pascucci — Righi — da sta obe delegaciji opravljali zaupano ji nalogo s pogledom, uprtim v prihodnost». Načelnika mešane komisije polkovnika Leoni in Marijanac sta potem, ko je bila dana politična iztočnica, povedala tudi nekaj zanimivosti o napornem delu, ki so ga morali vojaki in strokovnjaki opraviti na kraju samem, se pravi na 223 kilometrov dolgi mejni črti, ki se na razdalji 40 km pne v višini nad 2.000 metrov in ponekod tudi do višine 2.700 metrov. Predvsem sta poudarila, da je meja dobro označena in ne dopušča nobenih dvomov.

S posebnim mednarodnim dogovorom se bodo obvezali, da bodo mejnike tudi vzdrževali. V tako veliki višini je takšno vzdrževanje nujno potrebno. Ko je komisija pregledovala stare mejnike, so nekateri manjkali. Snežni plaz je enega odtrgal in odnesel 500 metrov nižje.

Vsa gradbena dela, tako jih lahko imenujemo, so opravili ročno, samo za postavitev enega mejnika so se poslužili helikopterja. Vzdrževanje vse meje so posekali drevje in grmičevje. Teren ni bil samo zelo strm in zato nevaren, ampak je bil nevaren tudi zato, ker so imeli opravka s kačami strupenjam.

Mešana diplomatska komisija je nato odpotovala v Slovenijo, kjer je bila v Ljubljani gost izvršnega sveta SR Slovenije.

Izpolnitev prvega člena Osimskega sporazuma izkazuje torej voljo obeh držav, da izpopolnjujeta sprejete obveznosti, dosledno in v roku. Kot pripadniki slovenske narodnostne skupnosti, ki se nas Osimski sporazum neposredno tiče, smo s tem lahko samo zadovoljni.

Visoka stopnja doseženih prijateljskih odnosov se bo še bolj utrdila po obisku predsednika italijanske republike Sandra Pertinija v Jugoslaviji. Obisk našega predsednika v Jugoslaviji bo spodbuda, da se sodelovanje na vseh področjih med sosednjima državama nadaljuje in razvija v obojestransko korist in v interesu miru v tem delu sveta.

Definita la frontiera. . .

Continuazione dalla 1ª pag.

solo regolarizzazione di una vecchia questione ma soprattutto rafforzare i rapporti reciproci, che sono buoni, molto buoni.

Con la regolarizzazione del confine questi rapporti possono solamente rafforzarsi e svilupparsi.

Possiamo assicurarvi — ha detto, concludendo il suo discorso l'ambasciatore Pascucci-Righi — che ambedue le delegazioni hanno operato nel lavoro, loro affidato, con lo sguardo rivolto verso il futuro».

A conclusione dei discorsi politici, i capi della commissione mista, i colonnelli Leoni e Marijanac, hanno raccontato alcuni interessanti particolari sul faticoso lavoro che hanno dovuto affrontare i soldati e tecnici lungo la frontiera di circa 223 km. Per un percorso di 40 km. la linea di confine raggiunge l'altezza sul livello del mare di 2000 metri, in alcuni punti addirittura 2700 metri.

Hanno dichiarato, inoltre, che il confine è stato ben delimitato e non lascerà più alcun dubbio.

Con uno speciale accordo internazionale si impegneranno a mantenere in buon ordine le pietre di confine.

RESIA

Convegno scientifico sui contatti linguistici nell'area alpina orientale

Un convegno internazionale di carattere scientifico si è svolto nelle giornate di domenica e lunedì a Prato di Resia per celebrare il 50° della morte del linguista polacco Baudouin de Courtenay, che fu, nel secolo scorso, il vero scopritore della Valle.

Il convegno è stato organizzato dall'Istituto per le Lingue dell'Europa Centro Orientale della Columbia University di New York con la collaborazione della Società Filologica Friulana e la partecipazione di linguisti, filologi, etnologi, di varie università ed istituti scientifici: Napoli, Udine, Pavia, Trieste, Chicago, Padova, Lubiana, Varsavia, Alberta, Bologna, Yale.

Presenti quindi valenti studiosi, fra cui gli sloveni Merku di Trieste e Matičetov di Lubiana, Frau e Franciscato di Udine, la Orzechowska di Varsavia, Hamps di Chicago e Arturo Longhino di Resia.

Tema del convegno, che ha suscitato interesse anche fra la popolazione: «Baudouin de Courtenay ed i contatti linguistici nell'area alpina orientale». Interesse, quindi, più che giustificato, proprio perché il cosiddetto mistero delle origini e del dialetto resiano è rimasto tale per molti decenni, tanto da trarre in inganno lo stesso studioso polacco.

Su questo mistero oggi si va facendo luce ed un contributo è venuto anche dal convegno dove tuttavia, per quanto diplomaticamente e

sotto parole altamente specialistiche, gli studiosi hanno esposto ipotesi addirittura contrastanti. Chiaro comunque il lavoro del prof. Rado Lenček, sloveno residente negli USA e vero animatore del convegno di Resia.

Debole invece l'interesse scientifico del rappresentante ufficiale della Società filologica friulana, il dott. Luigi Ciceri: questi infatti è rimasto in sala solo per fare il suo discorsetto di circostanza.

Dopo di ciò non si è fatto più vedere. Presenti al convegno il sindaco Beltrame, l'assessore regionale Carpenedo, esponenti della scuola, della cultura e delle associazioni slovene fra cui il prof. Černo, il dott. Clavara ed alcuni sacerdoti sloveni delle valli del Natisone.

Non sono mancati interventi che esulavano dai temi teorici. Già il saluto di Renato Quaglia, resiano ed animatore della Cooperativa agricola «Ta rožina dolina», ha evidenziato una forte denuncia sulle condizioni economiche, sociali e culturali dei resiani, che debbono essere considerati — ha detto — una minoranza e debbono trovare nello Stato la garanzia dello sviluppo economico e della tutela di una millenaria cultura che rappresenta (come ha mostrato il convegno) un fatto unico in Italia ed in Europa.

Lo stesso Giovanni Rotta, anche lui resiano, ha offerto dei dati significativi sul salasso demografico della Valle e sulle esigenze di ricostruire i paesi duramente colpiti dal terremoto e di avere un lavoro sicuro a Resia.

Un contributo, su questi temi economici e culturali, è venuto anche dai rappresentanti delle associazioni slovene della Slavia friulana. Clavara ha suggerito l'approfondimento delle questioni socio-economiche che stanno alla base dell'abbandono, Černo ha sostenuto la necessità di garanzie da parte dello stato perché le lingue delle minoranze trovino nella scuola e nella società una presenza dignitosa.

Domenica sera c'è stato infine un intermezzo festoso

con la serata culturale di folklore, nel corso della quale si sono esibiti: il gruppo folkloristico friulano sloveno «Raibl» di Cave del Predil, il coro «Amis dal Friul» di Chiopris, il coro «Monte Canin» di Resia e il Gruppo folkloristico «Val Resia», che ha concluso la serata con il suo originale repertorio di ritmi e danze.

S.

Lingvisti so razpravljali . . .

(Nadaljevanje s 1. strani)

referat zelo pričakovan in ni razočaral številnih poslušalcev.

Mednarodna konferenca o jezikovnih stikih na vzhodnoalpskem območju torej lahko predstavlja lepo prilagoditev, da se sistematično začena proučevati rezijansčina in splošna problematika te prelepe doline, a brez mistifikacij in pretvarjanja zgodovinskih dejstev, kot bi hoteli nekateri točno določeni krogi. Rezija in Rezijani hočejo ostati to, kar so bili v teku stoletij in si želijo postati predvsem subjekt, in ne samo objekt, vseh pobud, ki neposredno zadevajo njihovo zgodovino, njihovo sedanost in njihov razvoj.

Sandor Tence

Iz Primorskega Dnevnika
25. septembra 1979

Predsednik Republike

Sandro Pertini ima 83 let

V torek 25. septembra je predsednik republike Sandro Pertini slavil 83. rojstni dan. Rodiu se je v kraju Stella pri Savoni 1896. leta.

Ob življenjskem jubileju so mu izrazili čestitke in najbiljša voščila predstavniki političnega, družbenega in kulturnega življenja ter člani vlade, ki so mu posredovali najboljše želje tudi v imenu vojske in sodstva, katerima po ustavi načeljuje.

Veliko število čestitk je dobil tudi od poglavarjev drugih držav.

RESIA UNA MINIERA D'ORO PER I CERCATORI

Resia sembra fatta apposta per gli studiosi di «antropologia culturale»: infatti i dialetti resiani, il folklore, le tradizioni narrative, i canti lirici, la musica, ecc. offrono un tal campo di studi da sbalordire. Fra i primi studiosi vi fu il russo-polacco di origine francese Baudouin de Courtenay, scomparso nel 1929, seguito da Ella Von Schultz - Adaiewsky, russa di Pietroburgo, musicista e ricercatrice.

Di Resia si interessarono anche studiosi italiani, fra cui il Cronia, sulla scia dello sloveno Ramovš. Attualmente le ricerche continuano con personaggi quali Lenček, della Columbia University di New York, Merku della RAI di Trieste che ha scritto le monumentali «Tradizioni popolari degli Sloveni in Italia», e lo stesso Arturo Longhino, resiano di Njiva (Gniva). Questi ha pubblicato dischi, testi, saggi

e ricerche ricercando materiali fino a Leningrado. Ma il vero conoscitore di Resia, del suo patrimonio narrativo, degli usi e delle tradizioni rimane il Matičetov, della Accademia Slovena delle Scienze e delle Arti di Ljubljana. Fra le opere sue recenti, le rinomate «Zverinice iz Rezije» e «Rožice iz Rezije», antologie di favole e canti resiani.

Al Convegno di Resia egli ha parlato del «linguaggio segreto» dei resiani quello cioè che si svolge per doppi sensi nella conversazione, nei canti e nelle fiabe. Una lezione di rara incisività per semplicità di linguaggio, profondità di conoscenze fortemente assimilate e vivacità di dialogo.

Di Longhino raccomandiamo la pubblicazione sulla Adaiewska ed i dischi, cui si accompagna la trascrizione.

P.

Na sliki je zgodovinska tromba Bepulna Kovača iz Les, s katero je klical na zborovanje naše partizane 6. oktobra 1943. leta

36. obletnica partizanske zmage v Dolenji Mersi

Po kapitulaciji Italije 8. septembra 1943 so se naši zavzeli Merso in izpodili Nemce v bližnjo Ažlo, kjer so se zverinsko obnašali z nedolžnim prebivalstvom. Tisti dan so odpeljali iz Ažle več moških v koncentracijska taborišča v Nemčijo, od koder se jih precej ni več vrnilo.

Nemci so pustili na terenu okoli Dolenje Merse več mrtvih. Potem so s kamioni odpeljali mrtve in ranjene v Čedad.

Na žalost sta padla tudi dva partizana. Eden izmed nju je bil Mario Jurman - Blevtu iz Hostnega, ki je prej preživel grško in rusko fronto.

Naši beneški partizani, med katerimi sta se najboljši odlikovali grmiška in šentlenartska četa, so dosegli tistega daljnega 6. oktobra 1943. leta pomembno zmago proti okupatorju in s tem prispevali k osvoboditvi naših dolin.

Kmalu odkritje doprsnega kipa pesniku Ivanu Trinku

Fantje iz grmiških vasi, ki so delali na polju, so pustili delo, šli domov po puške in se spustili v dolino. Bili so taki, ki so nosili koše jabolk in hrušk na prodajo v dolino Kadar so zaslišali glas trombe Bepulna Kovača, so odločili koš, šli po puške domov in se napotili na komando v Klodič. Tu so vsiskupaj sklenili, da grejo Nemcem naproti. Prišli so v Škrutovo in tu je bila šentlenartska četa že pripravljena. Skupaj so krenili naprej in v Dolenji Mersi naleteli na Nemce. Vnela se je huda bitka. Naši so bili slabo oboroženi, a trdno odločni, da branijo svojo »republiko, svoje svobodno ozemlje. Mnogo od naših mladih fantov je dobilo v bitki za Dolenjo Merso prvi ognjeni krst.

Borba je trajala več ur. Približno opoldne so naši zavzeli Merso in izpodili Nemce v bližnjo Ažlo, kjer so se zverinsko obnašali z nedolžnim prebivalstvom. Tisti dan so odpeljali iz Ažle več moških v koncentracijska taborišča v Nemčijo, od koder se jih precej ni več vrnilo.

Nemci so pustili na terenu okoli Dolenje Merse več mrtvih. Potem so s kamioni odpeljali mrtve in ranjene v Čedad.

Na žalost sta padla tudi dva partizana. Eden izmed nju je bil Mario Jurman - Blevtu iz Hostnega, ki je prej preživel grško in rusko fronto.

Naši beneški partizani, med katerimi sta se najboljši odlikovali grmiška in šentlenartska četa, so dosegli tistega daljnega 6. oktobra 1943. leta pomembno zmago proti okupatorju in s tem prispevali k osvoboditvi naših dolin.

Kmalu odkritje
doprsnega kipa
pesniku Ivanu Trinku

V kratkem bodo odkrili bronasti doprsni kip našemu pesniku Ivanu Trinku ob 25. obletnici smrti. Odkrili ga bodo v Čedadu na sedežu društva, ki nosi njegovo ime. Vodstvo prosvetnega društva je sklenilo organizirati ob obletnici njegove smrti spominsko svečanost v Špetru Slovenov, ki se je bodo udeležile vidne politične, verske in kulturne osebnosti. Povabili bodo tudi naše zbere in objavili monografijo o liku trčmunskega pesnika in pisatelja.

ECONOMIA

I CAVALLI DI ALTANA

Altana è una frazione piccola del comune di S. Leonardo, nelle Valli del Natisone. Di questa frazione abbiamo scritto di recente più volte: anche qui c'è stato lo spopolamento, l'emigrazione, l'abbandono dell'agricoltura, quando questa non rendeva più.

Le autorità comunali e quelle della Comunità Montana, come quelle regionali, non sembrano aver prestato molta attenzione ai fenomeni sociali che hanno accompagnato la storia recente di questi borghi, pittoreschi per la loro posizione su un dorso soleggiato da S. Leonardo verso Castelmonte e per le inconfondibili caratteristiche degli abitati.

Ridotta all'osso l'agricoltura, più che dimezzati gli allevamenti, inesistente il turismo produttivo: è destino comune di molti villaggi.

Nemmeno i vari tentativi di attuare forme di cooperazione agricola hanno avuto successo: l'età avanzata dei coltivatori, le pastoie burocratiche, gli errori di incentivazione hanno bloccato queste esperienze.

Qualche iniziativa, basata più che altro sul sacrificio personale, è andata avanti e non mancheremo di riferirne: troppo poco, comunque, rispetto alle reali possibilità della zona.

Manca nel modo più assoluto un organismo, veramente capace di una programmazione dell'agricoltura e degli allevamenti. Ci siamo allontanati sempre più da una impostazione razionale del problema.

Tuttavia, questo rimane, perché pare avvicinarsi il giorno in cui le risorse naturali dovranno essere di nuovo considerate nel loro vero valore.

Una singolare iniziativa è quella di Alfredo Chiacig, tornato ad Altana dopo dieci anni di lavoro all'estero, in Svezia. Lasciata la fabbrica di sedie di S. Giovanni al Natisone, dove era occupato, Alfredo si è messo ad allevare cavalli; nella vecchia stalla di famiglia ne ha, fra adulti e puledri, otto.

Sorge spontanea una domanda: i cavalli rendono?

Inizialmente, no — conferma Alfredo — ma dopo un certo tempo e quando l'allevamento è consistente, l'investimento è buono. I miei

sono cavalli di razza bolzanese, «avellignesi» o «alfinger», sono cavalli da carne e da sella, adatti anche ad incrementare l'attività turistica della zona.

Un cavallo, quanto costa? — Dipende, è la risposta di Chiacig, cavalli come questi miei possono valere quasi un milione. La mia intenzione è quella di aumentare i capi, di tenere dei bovini, di curare il bosco e mi sono già provveduto di attrezzature; mi ci vorrebbe una stalla. Dopo undici anni di collegio e dieci all'estero, ho tren-

tun'anni, la mia vita è in campagna.

Per realizzare le proprie aspirazioni, Alfredo si è rivolto alla Comunità Montana, all'ERSA, all'Ispettorato per l'Agricoltura, alla Regione: «Si corre da un ufficio all'altro e quando si torna a casa, si è come prima...», conclude Alfredo, il quale sostiene che l'agricoltura ha bisogno di gente giovane. Affidata com'è ai soli anziani non potrà avere lo spazio per diventare produttiva e remunerativa.

P.

V Debelem rtiču otroci Barčice moje so imeli lepo vreme in čisto morje.

Na sliki: velika skupina beneških otrok

Valli del Natisone

Cinquantenni in festa

Un buon gruppo di cinquantenni delle Valli del Natisone ha festeggiato il mezzo secolo di vita con un pranzo a Tribil Inferiore, presso la rinomata trattoria di Luigi Covaceuszach. E' stata per

molti una occasione per rivedersi, soprattutto per quelli venuti appositamente dai luoghi di residenza. Certo non tutti, ma i festeggiati hanno voluto ricordare anche coloro che, per vari motivi e soprattutto perché ormai residenti in paesi lontani, non sono potuti essere presenti.

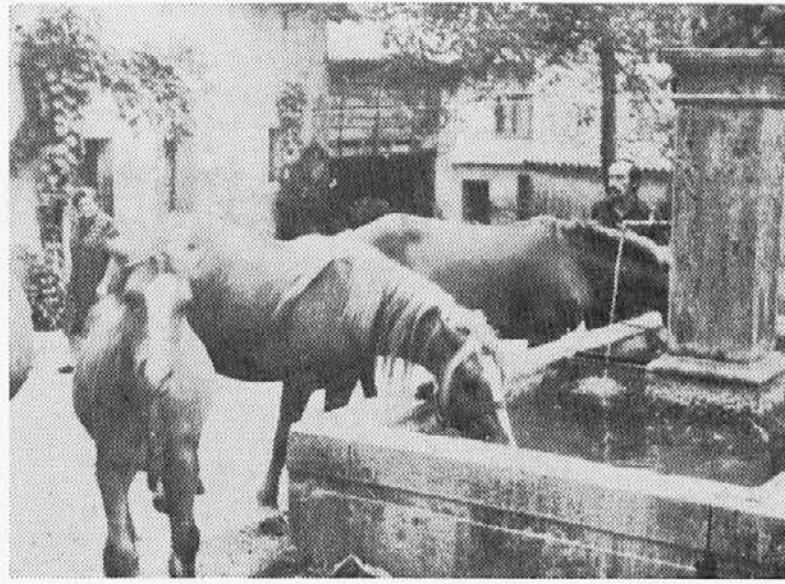
In mattinata don Gianni Peressutti, anche egli della classe del 1929 (da ragazzo abitava ad Azzida), aveva celebrato una messa nella chiesetta montana di S. Nicolò. Egli stesso ha colto l'occasione per una rapida carrellata sulla vita e l'esperienza umana di ciascuno, vista attraverso i fatti che hanno coinvolto questa generazione di adulti.

Dopo un giro per i paesi della montagna (Tribil superiore, Cras di Drenchia, Osgnetto) la comitiva ha terminato la festa a Correda, mentre molti hanno proposto di ritrovarsi ancora.

Fisarmonicista per l'occasione: il giovanissimo Fabio Taz Nokul.

Petdesetletniki nadiških dolin so praznovali pri cerkvi Sv. Miklavža nad Utano in v Kurinovi oštariji v Dolenjem Tarbuju

DOM ONEMOGLIH V ŠPETRU NE FUNKCIONIRA

Po slovesnem odprtju ob prisotnosti številnih oblasti Doma onemoglih v Špetru, so vse obljube šle v pozabo. Razen prostorov, ki služijo za zdravniško ambulanto, vsi ostali prostori so ostali prazni in neuporabni in nihče ni še pomislil za njihovo ureditev. O tem se pritožujejo same redovnice zaradi pomanjkanja vode in neobčutljivosti občinskih organov.

Nova plošča Ansambla Antona Birtiča «Beneški fantje» nosi ime

MOJA NEDIŽA

Tudi ta naslov nam pove, da je glasbeno-umetško delovanje našega popularnega glasbenika Antona Birtiča vselej posvečeno rodovom pod Matajurjem, beneškim Slovincem doma in po svetu.

Vsebina «Moje Nediže», ima nove gramofonske plošče, je 12 glasbenih del, v katerih se z gorečim zanosom prepleta narodnostna, ljubzenska, socialna in izseljenska tematika beneških Slovincov.

Anton Birtič, kot pisec besedil in glasbe, v svojih stvaritvah ljubi našo beneško zemljo in njeno prebivalstvo nadvse, kar mu more nuditi mati narava. Neomejeno se raduje uspehov naše slovenske skupnosti, a trpljenje našega ljudstva Benečije je njegovo bridko trpljenje.

Ob izidu nove plošče Ansambla Antona Birtiča Beneški fantje upravičeno potegnemo bežno črto skozi častno zgodovino tega glasbenega telesa, ki že desetletja prispeva svoj delež k narodnemu in kulturnemu prebujanju slovenskega življa tostran državne meje.

Svojo glasbeno skupino «Beneški fantje» je Anton Bir-

tič ustanovil v davnem letu 1952 v okviru tedanje Oddaje za beneške Slovence v Radio Ljubljana. Mnoga leta je nastopala po slovenskih odrih in drugod ter nastopa tudi dandanes. Ta ansambel, ki je poslušalcem dobro znan tudi iz radijskih sporedov, se je velikokrat in z odličnimi uspehi predstavil občinstvu na javnih kulturnih prireditvah beneških Slovincov.

Prve gramofonske plošče našega zavednega rojaka in borca NOB Antona Birtiča so izšle pri JUGOTONU leta 1961, pozneje pa še večkrat.

Nekatere njegove pesmi so ponarodele: Dolince beneške, Fantič od Čedadu, Daleč daleč, Beneški brati, Moj dom in druge.

Današnji sestav ansambla, je po zasedbi in številu isti: tenor Francé Podviz, bariton Maks Čušin, kitara Bine Benedetič, bas-kitara Aleš Simčič, harmonika Anton Birtič ter krstni oče ansamblovega imena in napovedovalec Stane Jamnikar.

Nova plošča «Moja Nediža» je prejela ime po istoimenski Birtičevi pesmi, katero je Anton napisal ob Nadiži v Čedadu, kjer je stanoval do potreza 6. maja 1976.

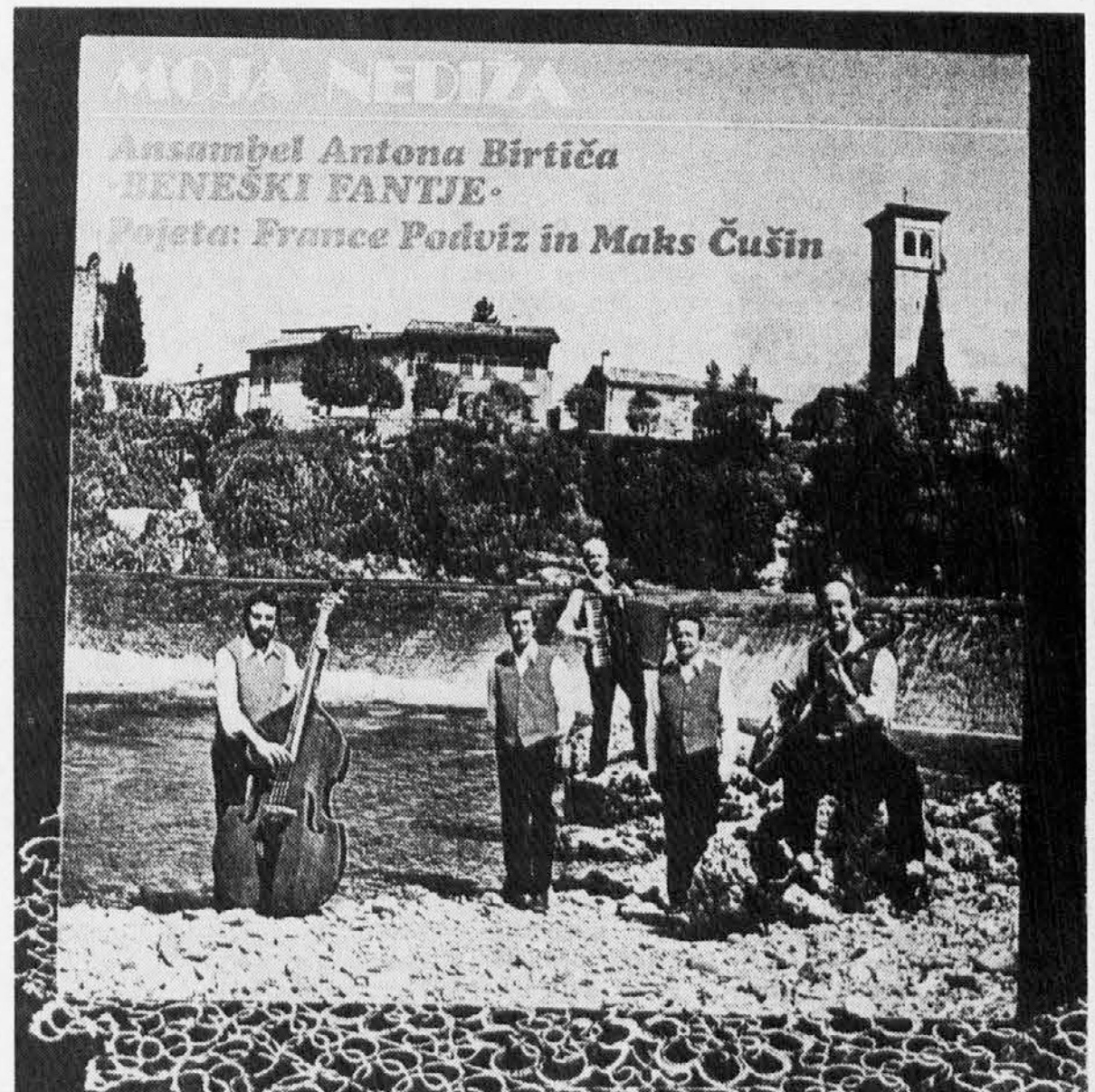
Dovolj užitka bodo imeli ob tej plošči plesa željni ljubitelji poskočnih valčkov in polk. Prinaša tudi dve italijanski pesmi izpod peresa skladatelja Birtiča iz Mečane. Ljubitelje solo-petja bo zadovoljila mogočna pesem Marlena, ki jo je Birtič napisal za svojega odličnega ansambelskega tenorista Franceta Podviza.

Narečno pesem «Razstrgani košpi» (cokle) je naš glasbeni umetnik napisal po živem spominu na svoja otroška leta, vseskozi vré iz te pesmi tragi-komična resnica Birtiča šolarja, pastirja in kruha lačnega beneškega otroka.

Ustanovitev, obstoj in tolikoletno delovanje Ansambla Antona Birtiča «Beneški fantje» na Slovenskem je dalo neizbrisni zgodovinski pečat veliki dobi beneških Slovincov. Iz teh glasbeno kulturnih korenin bodo gotovo poganjale nove bilje, iz njih pa bodo morda nekoč zrastle pri nas novi «Birtiči» in mogoče tudi kak «Birtič» velikan.

Ploščo priporočamo vsem tistim, ki imajo Stereo aparate. Kupite jo, tako boste imeli doma dober kapital!

Ploščo naročite lahko tudi na redakciji Novega Matajurja v Čedadu.

KRATKE NOVICE NOTIZIE IN BREVE

Triumfalno potovanje papeža po Irskem in Ameriki

Papež Janez Pavel II. je obiskal Katoliško državo Irsko, kjer so ga navdušeno pozdravljale milijonske množice. Obsodil je nasilje in vojskovanje, ki se stopnjuje že več let v Belfastu med katoličani in protestanti ter angleškimi okupacijskimi silami. Pozval je odgovorne, naj rešijo spore na miren način. Apoteoza naroda je spremljala papeževo potovanje tudi po Združenih Državah Amerike.

Na sedežu Združenih držav je imel v torek 4. oktobra pričakovan govor, ki ni razočaral miroljubnih ljudi in politikov. Podal je točno terapijo za zdravljenje današnje svetovne krize. Odločno se je zavzel za človekove pravice, za manjšine, proti vojnem in oroževalni tekmi, proti nasilju in koncentracijskim taboriščam, za pomoč nerazvitim državam, za pravico, za svobodo, za mirno sodelovanje med narodi.

Provincia di Udine soccorsi friulani all'Umbria

La Provincia di Udine organizirala soccorsi per le popolazioni dell'Umbria colpite dal recente terremoto. E' un atto doveroso dato che proprio la Regione Umbria è stata fra le prime che, nel 1976, aveva mandato mezzi, personale e attrezzature in favore dei terremotati friulani.

Il Consiglio provinciale di Udine ha discusso giovedì, 27 settembre, le possibili iniziative per l'Umbria, quali l'invio di «roulottes», di prefabbricati smontabili, di personale dell'Istituto provinciale di Igiene e profilassi, ecc.

Per un coordinamento delle iniziative con lo scopo di recare un aiuto più efficace, l'assessore all'assistenza Listuzzi si recerà subito in Umbria per incontrare le autorità locali.

Il consiglio provinciale di Udine ha infine avanzato modifiche alla suddivisione del territorio della provincia nelle unità sanitarie locali proposte dalla Regione.

La Provincia propone circoscrizioni sanitarie territorialmente ridotte. Quasi tutti i gruppi sono stati d'accordo per l'unità sanitaria del cividalese, che farà capo a Cividale, mentre per altri ambiti non c'è stato sempre uniformità di vedute e si è proceduto a diverse votazioni.

AZZIDA

Incuria delle strade interpoderali

I coltivatori di Azzida lamentano che da tempo le strade interpoderali di S. Silvestro, presso il torrente

te Cosizza, sono lasciate senza la sistemazione a ghiaia. Responsabili della incuria il comune di S. Pietro al Natisone, in parte quello di S. Leonardo, e, soprattutto, la Comunità Montana.

Le strade di «Čeu Kurlat», «Dol na Planca», «Čeu Arbida», ecc., servono all'utilizzo agricolo di vari appezzamenti di bosco, prato e seminativo.

Anche la gradinata «Dol na Klanc» richiede una buona ripulitura.

Azzida ha lamentato a lungo anche la mancanza di acqua, che ha messo a dura prova la pazienza della popolazione.

AŽLA

Neskrb za poljske poti

Kmetje iz Ažle se pritožujejo, da so poljske poti pri Sv. Silvestru ob potoku Kozci v skrajnem neredu in niso posute z gramozom. Kaže, da gre odgovornost za tako stanje pripisati občini Špeter Slovenov in delno tudi občini Sv. Lenart, predvsem pa gorski skupnosti. Poti, ki peljejo v kraje «Čeu Kurlat», «Dol na planca», «Čeu Arbida» in druge so namenjene tamkajšnjim kmetom, ki po njih lahko dosežejo svoje njive in gozdove ter travnike.

Tudi stopnice, ki peljejo v «Dol na Klanc», so potrebne temeljiti popravil. V Ažli je bilo dalj časa občutiti tudi znatno pomanjkanje vode, kar je povzročilo ne malo negotovanja med prebivalstvom.

Organizzazioni slovene

Si stanno avviando a compimento le varie commissioni dell'Unione economico-culturale slovena per la provincia di Udine. Dopo la formulazione della loro composizione, esse affrontano i programmi di settore, da sottoporre all'esame del comitato direttivo. In questo modo si sono poste le premesse di un lavoro organizzato, pur nell'autonomia delle varie associazioni di base, per il prossimo anno 1980.

Inaugurata a Cividale la nuova Casa per anziani

Alla presenza di diverse autorità, fra le quali il presidente della Giunta regionale avv. Antonio Comelli — il quale ha tenuto il discorso ufficiale — è stata inaugurata a Cividale, sabato 29 settembre, la nuova Casa per anziani.

L'importante opera è venuta a costare oltre 2 miliardi e mezzo.

Odprt v Čedadu novi Dom za stare

Ob prisotnosti raznih oblasti, med njimi predsednik deželne odbora

odvetnik Antonio Comelli, ki je imel tudi slavnostni govor, je bil odprt nov Dom za onemogle, v soboto 29. septembra.

Zgraditev važnega objekta je koštala nad 2 milijardi 500 milijonov lir.

Cena zlata vsak dan višja

Cena zlata strašno narašča. Zdaj je treba plačati že 10.000 lit za gram. Z ozirom na čase, v katerih živimo, pazite se gospe, ki hodite po svetu z zlatom «obrinkane»!

Giovanni Spadolini novi sekretar PRI

V nedeljo 23. septembra je nacionalni svet PRI soglasno izvolil za novega tajnika stranke Giovannija Spadolinija. Dosedanji tajnik Oddo Biasini je odstopil.

Giovanni Spadolini, je zagotovil, da bo stranka nadaljevala politiko pokojnega Uga La Malfa.

Klavrno se je končalo pustovanje imperatorja Bokase I.

V centralnoafriški deželi so zrušili režim slavnatega imperatorja Jeana Bedela Bokasa I. V spremstvu 26 potnikov, njegovih sodelavcev, je Bokasa priplul z letalom na francosko letališče, v Erreux, kjer pa ni smel izstopiti na francoska tla, ker so ga francoske oblasti «okrstile» za nezadržano osebo. Se niso hoteli kompromitirati s svojim zvestim bivšim služabnikom, ker je označen kot najhujši krvolok, saj ni pobival samo svojih političnih nasprotnikov ampak tudi nedolžne otroke.

Politično zatočišče mu je dala slonokoščena obala (Costa d'Avorio). Tako se je končalo pustovanje samoproglašene imperatorje Bokase, pustovanje, ki je terjalo mnogo nedolžnih človeških žrtev in pustilo narod v deželi v najhujši revščini.

Rim ima novega župana - Po odstopu prof. Argana, izvoljen komunist Petroselli

Od četrta 27. septembra zvečer ima Rim novega župana, potem ko je zaradi starosti in zdravstvenih razlogov odstopil dosedanji župan, profesor Giulio Carlo Argan.

Prof. Argan je bil prvi župan na Campidogliu, ki je bil izvoljen na listi PCI. Izvoljen je bil kot neodvisen (independente). Novi župan Petroselli pa je član direkcije PCI in deželni sekretar Lacija.

Izvoljen je bil z glasovi svetovalcev PCI, PSI, PS DI in PRI.

V Bocnu (Bolzano) kontribut za bilinguizem

Posebni statut bocenske pokrajine predvideva med drugim tudi posebne doklade za dvojezično poslovanje občin. Pokrajinski odbor je zato odobril zakonski osnutek, ki določa podpora za tako poslovanje za 116 občin bocenske pokrajine, ki imajo po ljudskem štetju iz leta 1971, 414 tisoč prebivalcev. Za poslovno dobo 1979 so določili za to doklado vsoto 200 milijonov lir, razdelili pa jo bodo na podlagi izračunavanja, ki predvideva podpora 652 lir za vsakega prebivalca za občine z manj kot 2000 prebivalcev. 542 lir za občine do 4000 prebivalcev in 391 lir za občine z več kot 4000 prebivalcev.

Sodnik Cesare Terranova padel pod streli mafije

V torek 25. septembra so v Palermu mafijski teroristi napravili atentat na sodnika Cesareja Terranova. Z njim je zgubil življenje tudi podčastnik varnostne službe Lenin Mancusa. Cesare Terranova je bil dober, napreden demokratičen sodnik. Dvakrat je bil izvoljen za poslanca (deputato) kot neodvisen na listi PCI. V rimskem parlamentu je bil član protimafijske komisije in prav gotovo je bil napoti mafijskim zločincem.

Na zadnjih parlamentarnih volitvah ni več kandidiral. Vrnil se je k sodstvu in v zadnjih tednih je bil vodja drugega oddelka pri zivnega sodišča v Palermu.

Visita del ministro italiano alla Comunità italiana d'Istria e Fiume

Lunedì 24 e martedì 25 settembre è stato graditosimo ospite delle istituzioni fiumane del gruppo nazionale italiano il ministro plenipotenziario Sergio Romano, cui è affidata la direzione generale per la cooperazione culturale, scientifica e tecnica del Ministero degli esteri italiano. Lo accompagnavano il ministro plenipotenziario Alessandro Romano ed il console generale d'Italia a Capodistria, Francesco Labruzzo.

Il 24 settembre gli ospiti hanno visitato il Centro medio di Lingua italiana di Fiume. Successivamente la delegazione si è recata alla sede della Comunità degli Italiani, dove è stata ricevuta dal presidente Mario Bonita e dai suoi collaboratori.

Il giorno seguente gli altri ospiti hanno fatto visita alle istituzioni italiane di Rovigno e Capodistria.

Ob letošnji dobri trgatvi smo se spomnili tudi na našo staro, leseno in kamnato stiskalnico

Cividale Celebrazioni per il 25° della morte di Ivan Trinko

Un busto di bronzo sarà scoperto prossimamente a Cividale, presso il circolo culturale Ivan Trinko, in occasione delle celebrazioni del 25.º anniversario della morte del poeta, di cui il circolo stesso porta il nome.

Il consiglio direttivo del circolo ha deciso che in quella data si terrà a S. Pietro al Natisone una manifestazione commemorativa, alla quale parteciperanno

personalità politiche, religiose e culturali. Saranno invitati anche i cori valligiani e verrà pubblicata una monografia della figura dello scrittore e poeta di Tercimonte.

Il quattordici ottobre, invece, la cerimonia sarà effettuata, organizzata dalle autorità di quella città, a Nova Gorica, dove una scuola prenderà l'illustre nome di Ivan Trinko, poeta ed animatore degli sloveni della Benecia.

SE ZMISLIŠ, FANTIČ MUOJ?

Se zmisliš, fantič muoj,
kar kupe sma letala po zeleni travici?
Se zmisliš? Jest sem rada rožce brala,
vodico, ki hitro teče, gledala.
Se zmisliš moje oči tu tojih?
Dva špjegla zame toje oči.
Dvje lučice, ki ne bojo vič gorjele.
U črni jami ti ležiš, fantič muoj.
U črni jami je toja jubezan zame.
U črni jami toje močne roke,
toje ljepe, zelene oči, tojih dvajst ljet.
Sama, milovna hodim po stazici.
Moja majhana ročica čaka tojo
an samuo travico stisne.
Naš potok gu brjegu se z mano joče.
Na suzica gor na mojim lice.
Te ni vič, fantič muoj, tle par mene.
Rožce bom brala zate,
jokala an pjela svetu našo jubezan.
Naša sladka jubezan, ki bo u sarcu živjela.

Nadia Cromaz
(28-1-1979)

Drugi motiv z letošnje Kamenice

**PRESIEDNIK REPUBLIKE SANDRO PERTINI
NA OBISKU V JUGOSLAVIJI OD 11. - DO 15.
OKTOBRA.**
(Več v prihodnji številki)

Po 36. letih srečanje med bivšim italijanskim vojakom in komandantom slovenskih partizanov

Po 36. letih, dva važna datuma, ki se jih bom spominjal celo življenje: 30. maj 1943 in 20. julij 1979! Protagonista: Jaz, Bergnach Mario iz Dreke in Nardin Karlo (Jakec) iz Vrtovina.

«Bil sem italijanski vojak in zbežal sem domov brez dovoljenja. Ko sem se s kolegom vračal spet na komando, sem naletel na kraju Dolenjane (Sv. Lenart), na četo vojakov, ki je prečkala cesto in reko Kozico in se na drugi strani reke spet vzpenjala v breg. Seveda, sem bil vojaško oblečen. Prvi me je zagledal komandant, ki je nosil daljnogled za vratom.

«Alto là!» je zakričal in jaz sem ostal brez besede. Za trenutek se mi je tudi sapa ustavila.

«Aha — sem pomislil —» sedaj mi bo huda predla, ker sem brez dovoljenja. Se bolj pa sem se prestrašil, kadar sem tistim vojakom in komandantu zagledal na kapi rdečo zvezdo in spoznal, da so partizani.

«Kaj dovoljenje, kaj dovoljenje, zdaj je konec mojega življenja!» sem zaključil in nisem imel moči niti, da bi zmolil «grivengo».

Proti vsem pričakovanjem, me je komandant lepo, pristrčno nagovoril po slovensko.

Na hitro sem ugotovil, z velikim presenečenjem, da je to, nepričakovano srečanje, postalo pristrčno.

Takoj mi je komandant dal nalogo, naj nesem svojim vojaškim kolegom naslednje sporočilo: «Nikakor

ne mislite, da boste uničili partizansko borbo, bomo mi tisti, ki bomo prisilili h kapitulaciji fašistične sile».

Nato me je komandant pustil z vljudnim pozdravom: «Kar korajžno pojdi naprej!».

Sel sem naprej, a nisem bil gotov. Bal sem se, da bom za hrbtno zaslišal kak tak-pum in potem... konec.

Nič takega se ni zgodilo, a komandantove besede so me pustile zmedenega.

Naslednje dni sem zvedel za katastrofo, da so v kraju Zamir pobili več partizanov, kamor je bila — po mojem — namenjena tista četa.

Kadar smo 8. septembra 1943. leta zvedeli za kapitulacijo pa se je moj spomin spet vrnil na besede in sporočilo partizanskega komandanta.

Dne 8. septembra 1943 se je začela razpršitev za italijanske vojake in drugi dan je bil moj oddelek zaprt na ukaz polkovnika komandanta, ki je bil ojačil straže in nas hotel izročiti Nemcem.

V tej hudi situaciji in malo prej, ko so prišli Nemci, sva se odločila jaz in moj tovariš Gino, da zbeživa. Naperila sva puške proti straži in tako nam je beg uspel. Šla sva v gozd.

Tisto noč sva spala v seniku, skupaj s partizansko patrolo. V naslednjih dneh, ko sem se vrnil domov, sem sodeloval v organiziranju partizanske borbe. Potem, čeprav sem imel več kontaktov s številnimi partizanskimi komandanti, nisem mogel nikdar izvedeti, kako je končal tisti komandant, ki mi je bil poveril omenjeno sporočilo za vojake mojega oddelka.

Kadar smo pred leti odkrili spomenik padlim v Zamirju in ki počivajo na šentlenartskem pokopališču, sem bil skoraj prepričan, da počivajo med njimi tudi ostanki «mojega komandanta».

Dne 20. julija letos sem bil povabljen v Ljubljano, kjer so mi podarili priznanje za sodelovanje v NOB. Ob povratku domov sva jaz in pokrajinski sekretar AN-PI iz Vidma, Adelchi Gobbo, ponudila prevoz dvema udeležencema ljubljanske ceremonije, katera nisem poznal.

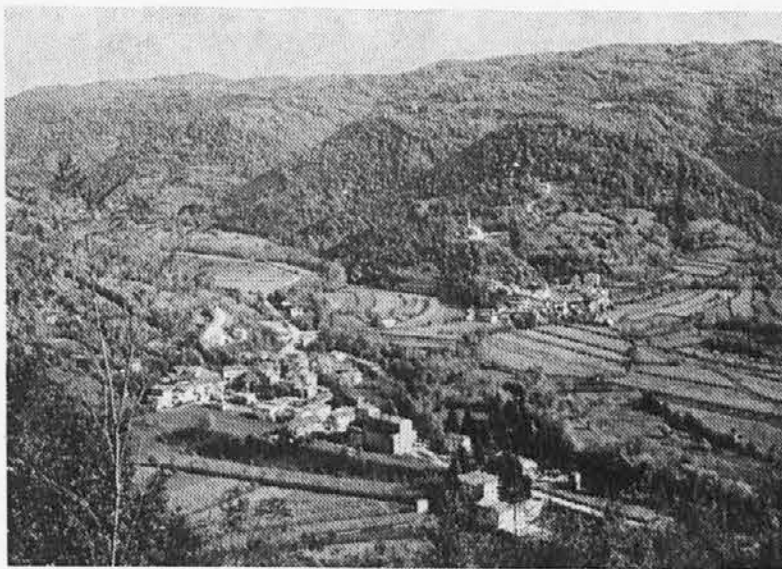
Vračali smo se proti domu po vipavski dolini. V avtu smo pripovedovali partizanske in druge dogodivščine. Jaz sem med drugimi povedal to, ki sem vam jo sedaj napisal. V avtu sta tovariša sedela za nama. Naenkrat eden izmed nju zakričal: «A ti si bil tisti!».

Sva se pristrčno objela. Tudi solze so nam zafrščale. Bil je «moj komandant» Nardin Karlo - Jakec iz Vrtovina, ki se je prav tako kot jaz, spomnil tistega dogodka do najmanjših podrobnosti. Potem smo na njegovem domu ovekovečili prijateljstvo, ki ne bo nikoli umrlo. 30. maja 1943 in 20. julija 1979 ne bom nikoli pozabil!

Besiede in muzika:
Checco Bergnach

So jo pjeli: Checco in Anna

Mario Bergnach

SV. LENART

GORENJA KOSCA

Mladega moža so ušafal martvega

U petak 28. septembra so odkrili na domu u Premariaccu, kjer je stanoval, truplo Guida Cernotta - Žuančrjovega iz naše vasi. Imeu je samuo 32 let. Tudi njega pogreb je biu u Kosci u pandejak 1. oktobra. Naj gre žalostnim družinam naša tolažba.

Mladi iz Benečije na seminarju v Bohinju

Od 14. do 16. septembra se je vršil ob prelepem Bohinjskem jezeru mladinski seminar, ki ga je že tokrat osmič zapored priredil Mladinski krožek iz Gorice, pod pokroviteljstvom Mladinskega odbora SKGZ. Seminarja se je udeležilo preko 50 mladih z Goriškega, Tržaškega in tudi iz Beneške Slovenije. Seminarja so se udeležile tudi delegacije štirih obmejnih Občinskih konferenc Zveze socialistične mladine Slovenije iz Tolmina, Nove Gorice, Kopra in Sežane.

Kot smo že omenili se je letošnjega seminarja udeležilo tudi nekaj mladih iz Benečije. Pozitivno dejstvo pri vsem tem je, da se je, in to prvič, odločila večja skupina mladih za udeležbo na mladinskem seminarju v Bohinju, saj doslej smo bili Benečani na tem srečanju le prisotni kot posamezniki. Menimo, da prisotnost naših mladincev na podobnih akcijah pomeni neposredno seznanitev z dejavnostjo in organizirano mladimi Slovencev na Goriškem in Tržaškem.

Naj omenimo še, da na samem seminarju se je skupina mladih Benečanov sestala s predstavniki OK ZSMS iz Tolmina, ter v prijateljskem razgovoru preučila nove možnosti in oblike vzpostavitve novih medsebojnih stikov.

DOLENJA KOSCA

U soboto 29. septembra je umarila u čedajskem špitalu Paolina Petrussini, udova Ruttar. Pred dvjema ljeti ji je umaru mož, Beppo Pjeru iz Debenjega.

Rajnka Paolina je imjela 68 let. Nje pogreb je biu u Kosci, u pandejak 1. oktobra.

ŠPETER

PUOJE

U nedeljo 30. septembra je umarila u videmskem špi-

talu Graziana Petricig Gorcova. Imjela je samuo 51 let. Nje pogreb je biu u Gorenjem Barnasu u torak 2. oktobra popudne. Naj grejo družini in žlahti naše sožalje.

Ogin na sedežu Gorske skupnosti

Pred kratkim se je uneu ogin na sedežu Gorske skupnosti u Špetru. Več škode je napravu u tehničnem ofi-cihu, kjer so zgoreli važni dokumenti. Se ne vje še kako je paršlo do tega ognja. Al se je užgalo po namarnosti, da je kajšan vargu «čiko», al pa je teu kajšan napravit luč, da bi naša Gorska skupnost (Comunità montana) buj lepuo svetjela.

Grejo počas diela za pot gor u Kuosto

Gor u Kuost so začel diela za pot tan po vasi. Diela pa grejo naprij zlo počas an juden se zdi, de ne bojo maj končal. Judje djejo, de Kuosta je te zadnja vas od Špietarskega kamuna an de tuole se lahko spozna, kar se vidi, kuo Kuoščanj so nimar te zadnji, za otenit, kar uprašajo za soje potriebe.

Podbonesec

LOG

U soboto 22. septembra je umaru po dugi boljezni u čedajskem špitalu naš u-gledni vasnjan, Antonio Crucil, star 84 let.

Rajnik Anton je biu «Cavaliere di Vittorio Veneto». U parvi uejski, ki jo je pravu kot alpir od začetka do konca, je biu trikrat ranjen. Po končani parvi uejski pa je služu vič ljet za karabnierja.

Bi u je tata znanega Graziana Crucilja, ki je biu zmjeraj duša športne nogometne ekipe «Pulferese» in pevskega zbora «Nediški puobi».

Pogreb rajnkega Antona je biu u Briščah u pandejak 24. septembra.

Naj gre družini in žlahti naša tolažba.

Rajnik Anton Crucil

PIŠE PETAR MATAJURAC

Donas vam napišem nekaj debelih

Telekrat vam napišem no malo tajšnih, ki morejo bit in no malo tajšnih, ki ne morejo daržat. Jaz sem jih ču in napišem vam jih tajšne, kot so paršle na moje uhuo. Začnem s tisto, ki sem jo sam doživeu.

Bepo Jušič iz Klenja pri Špetru je učaku visoko staruost. Kadar je umaru, je imeu 105 let.

Mislím, da ga ni bluo člo-vjeka u naših dolinah, ki bi biu živeu tarkaj ljet.

Par ljet prej ko ga je Bog poklicu u nebesa, smo ga obiskal na njega domu. Prosili smo ga, naj nam povje skrivnost njega dugega življenja.

«Usak dan zjutraj, na tašč, popijem po an glažic žganja!» nam je odguoruu star očak.

«Al nam lahko poveste še ki od vašega dugega življenja, ki je urjedno zapisat?» smo ga še uprašali.

Bi u je gljuh, ku skala in smo mu težkuo dal zastopit, kaj smo željel od njega. Obedne čude za njega ljeta!

Kadar je zastopu naše uprašanje, se je zasmeljau in nam je, jau, da bo povjedu nekaj, kar bo urjedno zapisat.

«Imeu sem dvajst ljet. Bi u sem konškrit. Takrat je biu dištret u Špetru. Tja smo

hodili na vizito an po numerje. Tisti, ki je biu zahvaljen, da je sposoban za sudata, je muoru žrebat numerje. Srečni so bli tisti, ki so dobili velike numerje. Tisti njeso muorli iti h sudatam. Tisti, ki so dobili male numerje pa so muorli nositi vič ljet pušo u rokah. Jest sem biu švoh, sibkega koštutuciona. Paršu sem na vizito. Za mizo so sedjeli naš šindak, sudaški zdravnik in komandant sudatov. «Pohitite z mano, da puojdem po numer!» sem jim jau.

Oni so me pogledali in se zasmeljali, kadar so me videli takuo šibkega.

«Ni trjeba, da se slječeš, saj ne boš zahvaljen. boš škartan! Mi je jau šindak.

«Ne, ne, ni trjeba, da slječeš jope, saj si takuo švoh, da ne prideš živ damu!» je dodau zdravnik.

Jaz sem se užaljeno obarnu in šu pit u oštarijo. Hitro potle sem šu pa damu. Al veste, kaj se je zgodilo potle?»

«Kaj se je zgodilo?» smo poprašali starega Jušiča.

«Zgodilo se je, da šindak, mjedih in komandant so že šestdeset ljet od tega umarli, jest pa sem šele tle!» se je zarežu Bepo Jušič.

Ankrat se je novinar (gornalist) srečju z možem, ki je

biu star 95 let.

«Al ste piu u vašem življenju?» ga je uprašu novinar. «Ne, nisem piu!»

«Ste kadiu?»

«Nikdar nisem kadiu!»

«Ste hodu na ženske?»

«Takuo, normalno».

Novinar je že pisu, da se muora mož zahvalit rednemu, ordinaranemu življenju za svoja dolga leta, ko je zaslišal u bližnji hiši ropotanje, arjuvilo in kletvine.

«Kaj pa se dogaja u hiši? Kdo ropota in preklinja?» je uprašu novinar starega moža.

«Oh, to je tisti norac od mojega tata, ki je usak dan pijan!» mu zabrusi možakar.

U Kavkazu je šu mimo stare kumetuške hiše kupac. Kupavu je kože. Pod orehom, nekaj sto metru od hiše, je naleteu na devetdesetletnega starčka, ki se je joku kot otrok.

«Kaj vam je, dobri starček? Zakaj se jočete?» ga uprašu kupac.

«Tata me je stuku!» mu na kratko odgovori.

Kupac ga debelo in začudeno pogleda, da ima takuo stari mož še živega očeta.

«A ja, tata vas je stuku. Pa zakaj vas je stuku?» ga spet povpraša.

«Zatuo, ker sem nagaju nonu!» se je glasil odgovor.

Preblisk

(Iz Sejma beneske pjesmi)

Sam pošju mojo željo,
je paršla nazaj
s praznim rokam.

Gledu sam vstat.
Velika in težka roka
daržala me je na tla.

Ist spiem vlegnjen tu nič,
deleč od vse tiste,
ki je an ki bo.

Troštam se
na tistega,
ki mi na bo
nič vic pomagu.

Čujem an vetrič pihat.
Čujem perja šumiet,
oglednem se oku.

Kjek se je zbudilo oku
[mene,
trava nazaj začne rast,
prve rože cvetiti.

Paršla je pomlad,
zbudilo se je sonce,
mraza na čujem vič.

Pihi, srebrni vetrič,
zgan vse tiste magle,
ki skrivale so
zlato sonce.

KAJ SE JE ZGODILO PO NAŠIH DOLINAH

DREKA

**Komunske volitve u Dreki
32 kandidatov za 450 ljudi**

Da je dežela imenovala u dreški komun komisarja, ker je zaradi ostavke večine konselirjev zmanjkalo legalno število komunskih mož, da bi peljali do konca legislature komunske administracije, smo že pisali.

Komisar, meštri Egidio Scaunich iz Skrutovega, je pohiteu in parpravu komunske volitve (elezioni comunali) za nedeljo 14. oktobra telega ljeta.

Da bi dobile novo komunske administracije u roke, se potegujejo tri liste: DC-PSI in lokalna lista (lista civica), ki je sestavljena večina od socialdemokratov. Useh skupaj je 32 kandidatov za 450 ljudi, ki jih šteje dreški komun.

Na listi DC so teli kandidati:

Gianni Crainich, Giuseppe Drescig, Sergio Gus, Gianni Iurman, Liviana Namor, Franco Prapotnich, Pietro Scuderin, Giuseppe Tomasietig, Maurizio Trinco, Bruno Trusgnach in Ferdinando Trusgnach.

Na listi PSI:

Giuseppino Bergnach, Giuseppe Bergnach, Marina Bergnach, Nadalio Bledig, Gino Cicigoi, Roberto Prapotnich, Marino Trusgnach in Claudio Zufferli.

Na lokalni listi (lista civica):

Giorgio Bergnach, Antonio Cicigoi, Gino Cicigoi, Silvano Crainich, Renzo Gus, Marco Rucchin, Remo Rucchi, Gianni Scuderin, Marco Tomasietig, Ugo Tomasetig, Paolo Trusgnach in Francesco Mario Zuodar.

Mi želimo, da bi dreški volilci izbrali od teh 32 kandidatov najboljši mož, katerim stojijo resnično pri srcu vsi problemi našega komun.

Naj izvolijo tajšne može, ki jim stojijo pri srcu interesi use naše skupnosti, od jezika, kulture do ekonomije in ne takih, ki se spuščajo u osebnostne, personalne «beghe». Na kratko: «Naša želja je, da pride komun u roke najboljšim!».

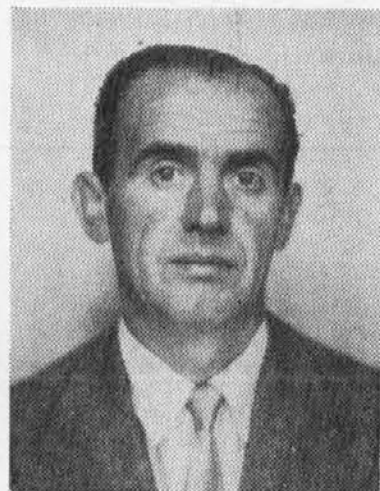
**Dobro leto za gobe
Crainich Pasquale od Cuodarnov je dobiu frlinko
16 kg.**

Ljetos ni bluo dobro ljetosamuo za krompir, sjerak, grozdje, fižol in druge parjelke, pač pa tudi za gobe. Puno je bluo farlink, ali «kakoš» kot jih nekateri imenujejo. Frlinka je kraljica gob in doseže velike dimenzije. Pasquale Crainich iz Cuodarnov (Dreka) je dobiu adno takih, ki je pezala nad 16 kg.

Ta goba je trda, a zelo okusna. Najboljša je s krompirjem.

ZAVRT

U pandjejak je umaru po kratki boljezni u čedajskim špitalu Gus Giovanni (Zanet) - Krocov po domače. Imeu je 67 ljet. Njega pogreb je biu pri Sv. Štoblanpirjem.

Rajnik Giovanni Gus

ku u torak 25. septembra. V veliki žalosti zapuša ženo Egidio, sinove Eda, Beppina in Sergia.

Ohranili ga bomo u lepim spominu.

GRMEK

LJESA

U nedeljo 9. septembra sta se poročila u Ruoncu Paolo Chiabai - Nakonctih iz Ljes in Bruna Manzini iz Ruonca. On ima 29, ona pa 20 ljet. Bruna je hčerka podobneškega šindaka, on pa je znani kot dobar zidar. Parjatelj in žlahta jim voščijo use dobro u njih skupnem življenju.

LOMBAJ

Da se je rodila na dan 12. junija Katjuša Rucchin - Flipacova iz Lombaja, smo že pisali. Sada publiciramo sliko lepe Katjuše z mamo Battistig Paolo.

Kada bo mala Katjuša velika kot mama? Če ji Bog da zdravje, se bo tudi to zgodilo in mi ji želimo, da bi bila zmjeraj zdrava in srečna.

ZVERINAC

U soboto 15. septembra sta se poročila naš vasnjanc Franc Vogrig, Sudatu po domače in Maria Prescheren iz Naborjeta (Malborghetto) - Kanalska dolina.

Prijatelji in žlahta voščijo novičam puno sreče in zdravja u njih skupnem življenju.

DOLENJE BRDO

Umarla je mama Lahova

Nadalije Ipavic, udove Vogrig, Lahove iz naše vasi ni več med nami. Umarla je na hitro u pandjejak 24. septembra. Imjela je 80 ljet.

Rajnka Nadalija je tisti dan skuhala večerjo in šla hitro spat, ker se ni počutila dobro. Kmalu potle so jo ušafal martvo u pastjeji. Nje pogreb je biu u srje-

do 26. septembra na Ljesah. Pridno Lahovo mamo bomo ohranili u lepim in večnim spominu.

«Kopa» od Kvatarence za lepega sarnjaka

Za Kvatarence, ki je ljep praznik na Sv. Martinu, so organizatorji napovedali, da bojo dali «kopo» tistemu jagru, ki bo ustrelili sarnjaka. Puno jagru se je spustilo na lov, a srečan je biu le Aldo Canalaz - Zefcu iz Kanallaca, ki je spravu pod strjeho ljepega kozla. Biu je takuo velik, da mu ga je muoru pomagat parnest na Preveu Vizi Jaku. Zanj je Aldo dobiu lepo kopo. Na sliki vidimo pod lepim bremenom Alda na levi in Vizija Jaka na desni.

V Aosti je umaru mlad mož iz Topolovega

U petak 28. septembra je telefoniral u našo redakcijo iz Varallo (Vercelli) Alberto Gariup - Kuoščanu, ki ima tam gostilno in butigo in je naročen na naš Novi Matajur. Sporočil nam je žalostno novico, da je v Aosti umaru njega brat Danilo, tudi on naročen na naš časopis. Imeu je 46 ljet.

U četartak 27. septembra popudne je šu Danilo lovit ribe. Kadar ga ni bluo zvi-

čer domov, so ga začeli iskat. Drugi dan, u petak, so ga najšli martvega u rjeki. Ne vje se, al je padu, al ga je doletjelo.

Ubuogi Alberto, u par ljetih je zgubiu mamo, tata in sada še bratra. Njemu in usi žlahti naj gre naša tolažba.

SREDNJE

Umaru je štiman mož, Luigi Qualizza

U torak 11. septembra je umaru na svojem domu u Srednjem Luigi Qualizza - Tamažac po domače. Imeu je 83 ljet.

Rajnik Qualizza je biu puno štjet mož, Cavalir «di Vittorio Veneto» in oficir voj-ske.

Puno ljet je djelu na italijanskih železnicah (ferrovie dello Stato).

Njega pogreb je biu u četartak 12. septembra u cerkvi Sv. Pavla par Černetičah. Družini in žlahti naj gre naše globoko sožalje.

Rajnik Luigi Qualizza

Naši te stari u Lignan

U mjescu septembru je blo u dvjeh izmenah nad stuo te starih iz nediških dolin na počitnicah u Ligna-

nu, u Domu Santa Maria del Mare. Za te počitnice naših starih u Lignan je plačjala Gorska skupnost (Comunità montana delle Valli del Natisone). Starčki so bli zlo veseli, kadar so jih obiskale naše oblasti in pevski zbor iz Sv. Lenarta.

**Lepa novica iz Genove
Rodiu se je Marco Trinco**

U petak 3. avgusta se je rodio u Genovi prvorojenec doktorja, inženirja Uga Trinca. Srečna mama je Franca. Parvemu sinu so dali ime Marco. Usi so veseli tega rojstva, posebno pa nono Emilio Gino in nona Elvira.

Naj uživa mali Marco use dobruote tega sveta.

Nono Gino, ki je zvest bralec našega Novega Matajurja, človek, ki potuje puno po svjetu in ki nam piše kartoline iz usjeh krajev, naj nauči svojega parvega nečaka tudi u našem lepim jeziku.

Mali Marco Trinco iz Genove

NASI NOVIČI

U soboto 1. septembra sta se poročila u Štoblanku Lino Trinco iz Trinka in Alida Prapotnich iz Prapotnice. Veliko ojet so imeli u restavraciji «Al Castello» u Čedadu.

U soboto 28. julija sta se poročila u Corno di Rosazzo Crainich Giuseppina in Tulliso Renato. Ona ima 20, on pa 25 ljet.

Giuseppina je bila rojena u Dreki, omožila pa se je u Risano, blizu Vidma. Nje oče je Crainich Natale, mama pa Natalija. Vsem novičam voščijo puno sreče in zdravja parjatelj in žlahta.

Noviča Tulliso Renato in Giuseppina Crainich

V številki od 1. do 15. junija nam je nastala neljuba pomota. V seznamu tistih, ki so darovali denar za Crno Goro, smo pomotoma napisali, da je daroval 10.000 lir Vogrig Giovanni iz Sovodenj. Pravilno bi bili morali napisati: Maurig Giovanni iz Sovodenj.

Za pomoto se oprostamo.

